

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
_____ І.М. Савицька
“ 4 ” _____ 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук
протокол № 9 від 3 травня 2022 р.

в.о. завідувача кафедри
_____ В.В. Стрілець

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП
«Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
_____ С.О. Білан

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Факультет (ННІ)	гуманітарно-педагогічний факультет
Розробники:	Хвіст В.О. кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Зовнішня політика країн пострадянського простору

Спеціальність, освітній ступінь, освітня програма		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна (вибіркова)	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3-й	3-й
Семестр	1-й	2-й
Лекційні заняття	15 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	10 год.
Лабораторні заняття	- год.	- год.
Самостійна робота	75 год.	72 год.
Індивідуальні завдання	- год.	- год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		
аудиторних –	3 год.	-
самостійної роботи студента –	3 год.	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів комплексного підходу до вивчення країн і регіонів пострадянського простору; розуміння тенденцій світового розвитку і закономірностей формування сучасної політичної карти світу; уявлення про цивілізаційний підхід до вивчення країн, розуміння глобальних і регіональних тенденцій світового розвитку, а також ознайомлення студентів із найважливішими питаннями зовнішньополітичного розвитку країн пострадянського простору.

Завдання: ознайомлення студентів з понятійно-категоріальним апаратом курсу «Зовнішня політика країн пострадянського простору»; вивчення історичних, геополітичних, суспільно-економічних, політико-правових, особливостей розвитку країн і регіонів пострадянського простору; формування вміння використовувати інформацію про зовнішньополітичний розвиток країн пострадянського простору у майбутній фаховій роботі.

У **результаті** вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- понятійно-категоріальний апарат наукової дисципліни «Зовнішня політика країн пострадянського простору», зокрема, дефініції та властивості геосистем, визначення держави, країни та роль цих акторів у міжнародних відносинах;
 - загальну структуру зовнішньополітичних досліджень;
 - друковані, інтернетівські й мультимедійні джерела зовнішньополітичної інформації;
 - особливості системного і комплексного підходів у дослідженнях країн та регіонів;
 - геополітичні, історичні, суспільно-економічні і політико-правові особливості розвитку країн і регіонів.

вміти:

- добирати, систематизувати й аналізувати інформацію про зовнішньополітичний розвиток країн пострадянського простору;
 - будувати загальну схему характеристики зовнішньополітичного розвитку країн пострадянського простору;
 - орієнтуватися в політичних, соціальних та гуманітарних проблемах сучасного світу;
 - використовувати методології системного та порівняльного підходів у дослідженні міжнародних відносин, зокрема, застосовувати системний підхід при побудові схеми досліджень про зовнішньополітичний розвиток країн пострадянського простору;
 - формулювати припущення, передбачення та прогнози у міжнародних відносинах;
 - визначати місце держави у міжнародних відносинах регіону й частини світу;
 - складати наукову бібліографію з міжнародно-політичної проблематики;

- готувати реферати та презентації із запропонованої проблематики, використовуючи для цього сучасні комп'ютерні технології.

Набуття компетентностей:

- інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

- фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держави.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для: - повного терміну денної і заочної форми навчання;

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Розпад СРСР та структурування пострадянського простору.

Причини виникнення відцентрованих тенденцій в СРСР, соціально-економічна, етнокультурна, конфесіональна різноманітність країни, національно-територіальний принцип федеративного устрою, визнання прав націй на самовизначення, соціально-політична криза радянського суспільства.

Етапи посилення відцентрованих тенденцій, зростання націоналізму, збройні конфлікти 1990 — 1991 рр. Боротьба керівництва СРСР та республіканських еліт за методи проведення реформ та за владу.

Розпад СРСР в серпні 1991 р. Серпневий путч в Москві. Перехід влади до республіканського керівництва. Провал переговорів про новий Союз.

Наслідки розпаду Радянського Союзу на міжнародній арені. Геополітика регіону. Ресурси. Місце регіону в глобалізованому світі. Економіко-політична специфіка пострадянського простору. Енергетика як економічна і політична основа регіону. Економічні, політичні, культурні та інші фактори, що об'єднують регіон.

Основні риси та особливості регіонотворення та формування субрегіонів на пострадянському просторі.

Тема 2. Створення та еволюція СНД.

Мінська угода про СНД та Алма-Атинська декларація. Визначення юридичного статусу СНД. Формування основних органів Співдружності в грудні 1991 — 1992 рр. Статут СНД та структура органів СНД в 1993 — 1999 рр. Динаміка складу учасників і питання про членство. Структура статутних і галузевих; керівних і координуючих органів Співдружності. Процес підготовки і прийняття рішень. Основні функції, що виконуються механізмами Співдружності. Співвідношення багатостороннього та двостороннього співробітництва.

Тема 3. Зовнішня політика України на пострадянському просторі.

Визнання України іноземними державами, встановлення дипломатичних відносин із країнами світу. Законодавча база, основоположні документи, які визначають форми, методи та межі роботи української дипломатії (декларація «Про державний суверенітет України», «Акт проголошення незалежності», Закон України «Основні напрями зовнішньої політики України» та ін.). Оцінка нормативних документів, визначення їх відповідності сучасним проблемам міжнародних відносин. Ліквідації Україною своєї ядерної зброї. Наслідки ядерного роззброєння для України та системи колективної безпеки, усі переваги та недоліки, можливо, подальшого, відновлення ядерного статусу України. Магістральні напрями зовнішньополітичної діяльності України. Основні етапи участі України в складі ООН, ОБСЄ та Ради Європи. Участь українського контингенту в операціях ООН із підтримки миру. Особливості та основні

напрямки співробітництва України з ОБСЄ. Основні віхи співробітництва України з НАТО та ЄС. Участь України в міжнародних організаціях пострадянського простору - СНД та ГУАМ. Діяльність українських дипломатів в міжнародних організаціях за роки незалежності, здобутки України й можливі державні пріоритети та подальші перспективи співпраці.

Тема 4. Особливості геополітичного становища та зовнішньополітичних курсів країн пострадянського простору.

Особливості та основні напрями зовнішньополітичного розвитку Білорусі в 90 рр. ХХ — на початку ХХІ ст. Відносини з Росією. Утворення Союзної держави. Відносини з країнами СНД та Україною. Зовнішня політика Білорусі по відношенню до країн Заходу. Пріоритети зовнішньої політики Молдови на сучасному етапі. Відносини з країнами СНД. Відносини Азербайджану з Росією та країнами СНД. Відносини з країнами Заходу. Основні напрями зовнішньої політики Вірменії. Вступ до СОТ в січні 2003 р. Відносини з Росією. Відносини з ЄС та США. Основні шляхи подальшого розвитку Вірменії, її місце та роль в регіоні. Відносини з Україною. Основні напрями зовнішньої політики Грузії на сучасному етапі. Відносини з США. Курс на вступ до НАТО та ЄС. Посилення конфронтаційних тенденцій у відносинах з Росією. Стратегічне партнерство з Україною. Основні тенденції зовнішньополітичного розвитку Росії в 90-ті рр. ХХ — на початку ХХІ ст. Визначення критеріїв періодизації зовнішньої політики Росії. Зовнішньополітичні інтереси та орієнтація державної еліти; особливості зовнішньополітичної культури російської еліти на початковому етапі та подальша еволюція. Ідеологічне оформлення зовнішньої політики: прозахідний курс та причини його кризи. Посилення «державницьких» тенденцій в II пол. 90-х рр. ХХ ст. розповсюдження євразійських ідей та геополітичних концепцій. Концепція зовнішньої політики РФ. СНД як пріоритетний напрям зовнішньої політики Росії: геополітичні, економічні, військові та культурні інтереси Росії. Основні тенденції відносин Росії та європейських країн і організацій. Російсько-американські відносини, роль НАТО в них. Азійський напрям зовнішньої політики РФ. Основні тенденції зовнішньої політики Казахстану на сучасному етапі. Євразійські проекти Н. Назарбаєва. Еволюція формування концепції зовнішньої політики Казахстану. Питання ядерного роззброєння. Відносини з Росією. Геополітичний, енергетичний фактори відносин двох країн. Участь в СНД та інших організаціях держав пострадянського простору. Митний союз (10 жовтня 2000 р.). Відносини з державами СНД. Казахсько-китайські відносини. Стратегічне партнерство з США. Угода про партнерство та співробітництво між Казахстаном та ЄС. Українсько-казахські відносини на сучасному етапі. Основні тенденції зовнішньої політики Туркменістану на сучасному етапі. Політика державного нейтралітету та визнання нейтралітету з боку ООН (12 грудня 1995 р.). Відносини з Туреччиною. Курс на стратегічне партнерство. Туркменсько-іранські відносини. Відносини з Пакистаном та Афганістаном. Проблема Каспію в зовнішній політиці Туркменістану. Відносини з Росією та країнами СНД. Відносини з США. Пріоритети зовнішньої політики Узбекистану на сучасному етапі. Вплив ісламістського фактору на зовнішню політику республіки. Відносини з Росією.

Участь в Договорі про колективну безпеку та вихід з нього. Причини та передумови входження до ГУУАМ. Зміни характеру відносин з Росією після подій в Андижані. Входження до ЄврАзЕС. Відносини з США. геополітичний та енергетичний фактор партнерства. Відносини з ЄС. Запровадження міжнародних санкцій по відношенню до керівництва республіки. Українсько-узбецькі відносини. Основні напрями зовнішньої політики Киргизії на сучасному етапі. Концепція зовнішньої політики Киргизької республіки. «Дипломатія шовкового шляху». Відносини з Росією та державами СНД. Участь в ЄврАзЕС та інших регіональних організаціях. Відносини з Китаєм. Відносини з США. Геополітична складова киргизько-американських відносин. Відносини з Україною на сучасному етапі. Основні напрями зовнішньої політики Таджикистану на сучасному етапі. Події в Афганістані та Таджикистані. Рух «Талібан». Відносини з Росією курс на стратегічне партнерство. Договір про економічне партнерство (серпень 1996 р.). Відносини з США. Відносини з Іраном та Туреччиною. Участь Таджикистану в регіональних міжнародних організаціях: ЄврАзЕС, «Шанхайській п'ятірці», Українсько-таджицькі відносини.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Економічне співробітництво пострадянських держав.

Основні тенденції розвитку економіки країн СНД в 90-ті рр. ХХ — на поч. ХХІ ст. Проблеми економічних зв'язків всередині СНД. Проблеми переорієнтації зовнішньоекономічних відносин країн СНД. Економічна інтеграція у межах СНД. Митний та Економічний союз. Проблема утворення зони вільної торгівлі у СНД. Динаміка взаємного обороту товарів, послуг, інвестицій. Динаміка зовнішньої торгівлі. Основні зовнішньоекономічні партнери. Іноземні кредити та інвестиції. Вступ у СОТ. Платіжні баланси. Співробітництво з міжнародними фінансовими інститутами. Диверсифікація транспортних комунікацій (залізничний, автомобільний і трубопровідний транспорт). Демографія та міграція. Міждержавний економічний комітет. Утворення та діяльність економічного суду СНД. Принцип різношвидкісної інтеграції у межах СНД. Центральноазіатський союз. Концепція і проекти економічної інтеграції в СНД: історія, основні результати і проблеми. Перспективи інтеграційної взаємодії в економіці в рамках 12-ти країн СНД, в рамках Євразес, Єдиного економічного простору, Союзної держави Білорусі і Росії, ГУАМ. Створення, напрями діяльності та принципи функціонування ЄврАзЕС. Єдиний економічний простір. Основні проблеми економічного співробітництва держав СНД. Інтеграційні ініціативи на пострадянському просторі, альтернативні СНД. Чорноморське економічне співробітництво. ГУАМ.

Тема 6. Проблема безпеки на пострадянському просторі та військово-співробітництво держав СНД.

Військово-політичне співробітництво країн СНД. Проблема відповідальності за військово-політичні зобов'язання СРСР. Ядерне роззброєння України, Білорусі та Казахстану. Координація оборонної політики та охорони

кордонів. Договір про колективну безпеку 1993 р. Російські військові бази та об'єкти. Членство в організаціях по забезпеченню безпеки. Співпраця з регіональними організаціями з питань безпеки. Розвиток двостороннього співробітництва у сфері безпеки та військово-політичного співробітництва з третіми країнами. Диверсифікація співпраці в області безпеки. Передумови становлення системи регіональної безпеки пострадянських країн. Регіональні і позарегіональні центри сили на пострадянському просторі. Виклики і загрози регіональній безпеці пострадянських держав на сучасному етапі. Особливості створення та структура Організації договору про колективну безпеку. Напрями співробітництва пострадянських держав у рамках Організації договору про колективну безпеку. Проблеми функціонування системи колективної безпеки на пострадянському просторі. Військове та військово-технічне співробітництво нових незалежних держав поза структурами СНД. Діяльність Шанхайської організації співпраці. Регіональні ініціативи з проблем безпеки. Військове та військово-технічне співробітництво держав ГУАМ.

Тема 7. Проблеми врегулювання конфліктів на теренах СНД.

Специфіка «заморожених конфліктів» в період існування СРСР. Ескалація міжнаціональних конфліктів в ході дезінтеграції Радянського Союзу. Етнополітичні, історичні, економічні, соціальні, релігійні причини ескалації протиріч. Спільні риси та закономірності перебігу конфліктів на пострадянському просторі.

Придністровський конфлікт та проблеми його врегулювання. Ініціативи України. Особливості конфліктів у Кавказькому регіоні. Війни у Чечні. Грузино-абхазський конфлікт. Проблема Південної Осетії. Грузино-російська війна. Конфліктність у відносинах між Вірменією та Азербайджаном. Карабахська проблема. Специфіка конфліктів у Центральній Азії. Міжтаджицька проблема. Питання врегулювання територіальних суперечок у центральноазіатському регіоні.

Інструменти розв'язання конфліктів на теренах СНД. Роль міжнародних організацій у розбудові миру на теренах СНД. Регіональні миротворчі ініціативи. Перспективи міжнародно-правового врегулювання конфліктів на пострадянському просторі.

Тема 8. Місце країн пострадянського простору в сучасних міжнародних відносинах.

Геополітика регіону. Ресурси. Місце регіону в глобалізованому світі. Економіко-політична специфіка пострадянського простору. Енергетика як економічна і політична основа регіону. Економічні, політичні, культурні та інші фактори, що об'єднують регіон. Субрегіони пострадянського простору.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Розпад СРСР та структурування пострадянського простору	12	2	4			6	11	2				9
Тема 2. Створення та еволюція СНД	12	2	4			6	11	2				9
Тема 3. Зовнішня політика України на пострадянському просторі	6	2	4			6	11		2			9
Тема 4. Особливості геополітичного становища та зовнішньополітичних курсів країн пострадянського простору	6	2	3			6	11		2			9
Разом за змістовим модулем 1	47	8	15			24	44	4	4			36
Змістовий модуль 2.												
Тема 1. Економічне співробітництво пострадянських держав	11	2	4			6	11		2			9
Тема 2. Проблема безпеки на пострадянському просторі та військове співробітництво держав СНД	8	2	4			6	11		2			9
Тема 3. Проблеми врегулювання конфліктів на теренах СНД	8	2	4			6	11	2				9
Тема 4. Місце країн пострадянського простору в сучасних міжнародних відносинах	8	1	3			3	13	2	2			9
Разом за змістовим модулем 2	43	7	15			21	46	4	6			36
Усього годин	90	15	30			45	90	8	10			72

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розпад СРСР та утворення СНД.	3
2	Діяльність регіональних та субрегіональних організацій та проблема безпеки на пострадянському просторі.	3
3	Проблеми врегулювання конфліктів на теренах СНД.	2
4	Російська Федерація в міжнародних процесах на пострадянському просторі.	2
5	Зовнішня політика республіки Білорусь та Молдови в 90 рр. ХХ — на початку ХХІ ст.	2
6	Зовнішня політика країн Балтії (Естонія, Латвія, Литва).	2
7	Міжнародно-політична роль Грузії на теренах пострадянського простору.	2
8	Зовнішня політика Республіки Вірменія.	2
9	Зовнішня політика Республіки Азербайджан.	2
10	Зовнішня політика Казахстану в 90-ті рр. ХХ — на початку ХХІ ст.	2
11	Зовнішня політика республіки Туркменістан в 90-ті рр. ХХ — на початку ХХІ ст.	2
12	Зовнішня політика республіки Узбекистан в 90 рр. ХХ — на початку ХХІ ст.	2
13	Зовнішня політика Киргизької республіки в 90 рр. ХХ — на початку ХХІ ст.	2
14	Зовнішня політика республіки Таджикистан в 90 рр. ХХ — на початку ХХІ ст.	2
	Разом	30

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Перелік питань для підготовки до іспиту з дисципліни у I семестрі

1. Історична належність територій держав СНД до складу Російської імперії - Радянського Союзу.
2. Практичне втілення народів Російської імперії - СРСР реалізувати своє право на самовизначення.
3. Надекспансіонізм - найголовніший чинник розпаду Російської імперії і СРСР.
4. Утворення СНД.
5. СНД як інструмент РФ щодо реінтеграції пострадянського простору.
6. СНД засіб досягнення національної незалежності та зміцнення державності решти країн пострадянського простору.
7. Забезпечення мирних умов цивілізованого «розлучення» республік колишнього СРСР - практична користь СНД.
8. Узбекистан - прифронтна держава.
9. Договір про колективну безпеку (ДКБ).
10. Декларація держав-учасниць ДКБ.
11. Трансформування ДКБ в Організацію договору колективної безпеки (ОДКБ).
12. Прийняття Статуту ОДКБ та Угоди про правовий статус Організації.
13. Декларація про державний суверенітет України, від 16 липня 1990 р.
14. Акт проголошення незалежності України, від 24 серпня 1991 р.
15. Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. «Основні напрями зовнішньої політики України».
16. Узбекистан – об’єкт інтересів Пакистану.
17. Імідж Республіки Білорусь як країни, що розпочала розвал СРСР.
18. Усунення ядерної зброї зі своєї території та нейтралітет - головна засада зовнішньої політики Республіки Білорусь.
19. Польща - найактивніший партнер Білорусі.
20. Російський напрям президента О.Лукашенка.
21. Московська Угода про Співдружність Росії та Білорусі 1996 року.
22. Розвиток відносин взаємовигідного співробітництва з Україною і Румунією - пріоритетні завдання зовнішньої політики Молдови.
23. Поглиблення регіональних інтеграційних процесів Молдови.
24. Інтеграція Молдови до ЄС та баланс у взаєминах з Росією і США.
25. Вихід Молдови на якісно новий рівень двостороннього співробітництва з країнами Азії, Африки і Близького Сходу.
26. Діяльність Молдови у міжнародних організаціях.
27. Нагірно-Карабаський конфлікт - головна загроза азербайджанській незалежності
28. Геополітичне і геостратегічне становище Азербайджану.
29. Спільний кордон Азербайджану з такими геополітичними потугами як Росія, Іран і Туреччина.
30. Азербайджан – об’єкт конкуренції за вплив на його нафтові копалини серед великих регіональних, так і позарегіональних держав.
31. Багатовекторна зовнішня політика Вірменії.

32. Вірменія - член Ради Європи.
33. Спрогнозуйте геополітичне майбутнє Вірменії.
34. Вступ Вірменії до ЄврАзЕС.
35. Вірменія стратегічний союзник Росії.
36. Причини негативного ставлення Вірменії до активізації діяльності ГУАМ.
37. Україна - стратегічний партнер Грузії на теренах СНД.
38. Грузія - найперспективніший партнер України у Закавказзі.
39. Причини негативного ставлення Росії до Договору України та Грузії про дружбу, співробітництво та взаємну допомогу (квітень 1994 р.).
41. Формування зовнішньополітичної концепції Москви: країни СНД мусять бути проросійськи зорієнтовані .
42. Узбекистан – об’єкт інтересів Туреччини.
43. Перехід з 2004 р. РФ до повномасштабної переоцінки ролі економічних зв'язків із країнами СНД.
44. Відкрита підтримка маріонеткових сепаратистських режимів в Молдові, Грузії та Україні - силовий елемент зовнішньополітичного курсу РФ.
45. Недопущення подальшого розширення НАТО біля СНД – стратегічне завдання РФ.
46. Зміцнення путінської Росії на пострадянському просторі шляхом інтеграційних проектів.
47. Національна подвійність населення – жорстка реальність в політичному розвитку Казахстану.
48. Президент Н. Назарбаєв жорсткий супротивник Біловезьких домовленостей.
49. Казахстан ініціатор першої конфедералістської ідеї євразійської пострадянської інтеграції - Євразійського союзу.
50. Причини подвійності політики Росії щодо Таджикистану.
Узбекистан – об’єкт інтересів Ірану і С. Аравії.
51. Підтримка «державниками» РФ проурядових сил Таджикистану.
52. Остаточний підхід РФ В.Путіна щодо Таджикистану: підтримка проросійського владного режиму.
53. Узбекистан - частина регіону перетинання інтересів Росії, Китаю, Індії, країн Сходу і Заходу.
54. Статус нейтральної держави ООН з усіма його наслідками і привілеями та постійний нейтралітет - основний принцип зовнішньої політики Туркменістану.
55. «Декларація про зовнішньополітичний курс Туркменістану в ХХІ столітті» від 27 грудня 1999 р. - основний напрям його сучасної зовнішньої політики.
56. Відмова Туркменістану в участі Договору про колективну безпеку держав СНД 1992 р. і військовому співробітництві з Росією на двосторонній основі.
57. Відмова Туркменістану від участі у військовому співробітництві з Росією на двосторонній основі.
58. Вихід Ашгабату з Бішкецької угоди від 9 жовтня 1992 р. про безвізове пересування громадян СНД територіями країн-учасниць.
59. Прагнення Ташкенту після розпаду СРСР закріпити позиції лідера в Центральноазійському регіоні.

60. Геополітичне місце Узбекистану у стратегічному центрі нафтового родовища Перської затоки, басейну Каспійського моря і Тарімського басейну.
61. Простежте за хронологією входження до складу Російської імперії теренів, що складають основу територій сучасних країн Співдружності Незалежних Держав.
62. Охарактеризуйте природно-ресурсний і людський потенціал країн СНД.
63. Окресліть геополітичні інтереси країн Співдружності.
64. Покажіть роль енергетичного фактора у виборі геополітичної орієнтації та виробленні зовнішньополітичного курсу країн-членів СНД.
65. Охарактеризуйте актуальні проблеми розвитку СНД.
66. Охарактеризуйте історичні передумови геополітики сучасної Російської Федерації.
67. З'ясуйте геостратегічний статус Росії та її геополітичний потенціал.
68. Як сировинний потенціал Росії впливає на формування геополітичної стратегії та зовнішньополітичного курсу держави?
69. Спрогнозуйте геополітичне майбутнє Російської Федерації.
70. Охарактеризуйте історичні передумови геополітики сучасної Російської Федерації.
71. З'ясуйте геостратегічний статус Росії та її геополітичний потенціал.
72. Як сировинний потенціал Росії впливає на формування геополітичної стратегії та зовнішньополітичного курсу держави?
73. Спрогнозуйте геополітичне майбутнє Російської Федерації.
74. З'ясуйте місце Республіки Білорусь у системі геополітичних відносин.
75. Охарактеризуйте зовнішню політику Білорусі доби Президента О. Лукашенка.
76. Охарактеризуйте передумови виникнення та шляхи вирішення придністровської проблеми.
77. Визначте основні засади геополітики і основні напрями зовнішньої політики Молдови.
78. З'ясуйте місце Закавказького регіону в сучасних геополітичних концепціях.
79. Охарактеризуйте участь країн Південного Кавказу в регіональних геополітичних структурах.
80. Як міжетнічні конфлікти та сепаратистські рухи впливають на вироблення геополітичної і зовнішньополітичної стратегії Республіки Грузія?
81. Охарактеризуйте геополітичну складову Нагірно-Карабаського конфлікту.
82. З'ясуйте вплив каспійської нафти на геостратегію та зовнішню політику Азербайджану.
83. Охарактеризуйте геополітичну орієнтацію Вірменії та її зовнішню політику.
84. Яким є вплив стратегічного курсу Грузії на європейську та євроатлантичну інтеграцію на геополітичну орієнтацію держави.
85. З'ясуйте геополітичні інтереси впливових міжнародних акторів у Центральноміазійському регіоні.
86. Як впливає спільне історичне минуле народів Центральної Азії на формування геополітичної та зовнішньополітичної стратегії країн регіону?
87. Охарактеризуйте основні загрози національній безпеці країн Центральної Азії.
88. Проаналізуйте відносини держав регіону з Російською Федерацією з погляду російських геополітичних інтересів.

89. Охарактеризуйте геополітичне середовище і геополітичну орієнтацію Казахстану.

90. З'ясуйте місце Казахстану в Центральноазійському геополітичному просторі.

Завдання 1. 30 грудня 1922 року було утворено:	
1	Білоруську СРР
2	Союз Радянських Соціалістичних Республік
3	Закавказьку СФРР
4	Російську СФРР

Завдання 2. Який із перелічених документів не складає правову основу СНД?	
1	Угода про створення Співдружності Незалежних Держав
2	Алма-Атинська декларація
3	Союзний договір
4	Статут Співдружності

Завдання 3. 15 травня 1992 р. було підписано:	
1	Договір про колективну безпеку
2	Союзний договір
3	Статут Співдружності
4	Концепцію попередження та врегулювання конфліктів на території СНД

Завдання 4. У договорі про створення Економічного союзу викладено:	
1	концепцію попередження та врегулювання конфліктів на території СНД;
2	концепцію колективної безпеки держав;
3	концепцію спільної митної зони;
4	концепцію нової системи економічних відносин держав Співдружності.

Завдання 5. В Угоді про вільну торгівлю від 15 квітня 1994 року визначено комплекс заходів, які б забезпечили:	
1	гуманітарне співробітництво;
2	створення вигідної для всіх держав Співдружності інтегрованої системи, заснованої на спільності задач національних економік та об'єднанні ресурсів для їх успішного розвитку;
3	про сприяння в створенні та розвитку виробничих, комерційних, кредитно-фінансових, страхових та змішаних транснаціональних об'єднань, про співробітництво в митних справах;
4	створення спільного економічного простору.

Завдання 6. Встановіть відповідність:

а) Збройний конфлікт в Придністров'ї	1) 1992 р.
б) І Чеченська війна	2) 2008 р.
в) Збройний конфлікту між Південною Осетією, Абхазією і Тбілісі	3) 1994-1997 рр.
г) Нагірно-Карабахський конфлікт	4) 1992-1994 рр.

Завдання 7. Встановіть відповідність:	
а) Відбувся псевдореферендум про статус Криму	1) 20 лютого 2014 р.
б) Початок збройної агресії Росії «за повернення Криму»	2) 1 березня 2014 р.
в) В. Путін підписав указ про ратифікацію договору про прийняття Криму до склад РФ.	3) 16 березня 2014 р.
г) В. Янукович написав лист-звернення до російського керівництва із закликом ввести війська в Україну	4) 21 березня 2014 р.

Завдання 8. Встановіть відповідність:	
а) в.о. обов'язки Президента України Олександр Турчинов оголосив початок антитерористичної операції із залученням Збройних Сил України.	1) 11 травня 2014 р.
б) ватажки «ДНР» та «ЛНР» оголосили про об'єднання у т.зв. конфедеративний союз народних республік – «Новоросію»	2) 14 квітня 2014 р.
в) Підписання Мінських домовленостей	3) 5 вересня 2014 р.
г) самозвані лідери контрольованих РФ угруповань «ДНР» та «ЛНР» провели фіктивні референдуми про відокремлення від України	4) 24 травня 2014 р.

Завдання 9. Встановіть відповідність:	
а) Генасамблея ООН ухвалила Резолюцію «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна»	1) 27 березня 2014 р.
б) Генеральна асамблея ООН ухвалила Резолюцію	2) 27 січня 2015 р.

«Територіальна цілісність України»	
в) Постанова Верховної Ради України: «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків»	3) 22 грудня 2018 р.
г) Постанова Верховної Ради України: «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй... про визнання Російської Федерації державою-агресором»	4) 21 квітня 2015 р.

Завдання 10. Встановіть відповідність:	
а) Антитерористична операція	1) поєднання в застосуванні конвенційної зброї, партизанської війни, тероризму та злочинної поведінки з метою досягнення певних політичних цілей, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній

	для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії
б) Воєнний стан	2) комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності
в) Гібридна війна	3) особливий правовий режим, що вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу
г) Операція Об'єднаних сил	4) комплекс скоординованих спеціальних заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей

6. Методи навчання.

У навчальному процесі використовувалися різноманітні форми та методи роботи: читання лекцій, проведення семінарських та практичних занять, письмовий контроль у формі тестування та розгорнутих відповідей, організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача, керівництво та контроль за виконанням творчих завдань, заохочення студентів до дискусій із проблемних питань, що виносяться на розгляд в плані практичних занять, відвідування музеїв тощо.

7. Форми контролю.

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен.

8. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про введення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано

74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Електронний навчальний курс «Зовнішня політика країн пострадянського простору».

10. Рекомендована література

Основна

1. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки. – К.: НІСД, 2008. – 222 с.
2. Внутрішні та зовнішні складові формування зовнішньої політики країн пострадянського простору: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Бульвінського / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: 2021. 274 с.
3. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003): Анотована історична хроніка міжнародних відносин / НАН України; Інститут історії України. – К.: Генеза, 2004. – 616с.
4. Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія за редакцією кандидата історичних наук, доцента А.Г. Бульвінського; передмова доктора історичних наук, професора, член-кореспондента НАН України А.І. Кудряченка; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К. : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. – 560 с.
5. Лященко Т.М. Трансформація політичних систем в країнах Центральної Азії: національний та регіональний аспекти. – ІПіЕНД, 2011. – 288 с.
6. Країни Співдружності Незалежних Держав у сучасних міжнародних міжнародних відносинах: навчально-методичний комплекс / Плевалко І.Г. – Острог: Національний університет «Острозька академія», 2012. – 232 с.
7. Орлова Т.В. Історія пострадянських країн: підручник / Т.В. Орлова; Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Знання, 2014. – 502 с.
8. Орлова Т.В. Сучасна політична історія країн світу – 2-е вид., доп. і переробл. /Т.В.Орлова. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. – 944 с.
9. Половинська В. В. Зовнішня політика країн СНД [Текст]: навч. посіб. / Половинська В. В.; Київ. міжнар. ун-т. - Київ: КиМУ, 2019. - 442 с.
10. Фесенко М.В. Трансформація сучасної системи міжнародних відносин: концептуальний і прогностичний вимір. – К. : Центр вільної преси, 2008. – 236 с.
11. Центральна Азія: геостратегічний аналіз та перспективні можливості для України: Монографія / Б.О. Парахонський, Ю.В. Павленко, А.З. Гончарук та ін.; / За ред. Б.О. Парахонського. – К. : НІСД, 2001. – 216 с.
12. Чекаленко, Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л.Д. Чекаленко. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 464 с.
13. Чекаленко Людмила. Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем: Навчальний посібник. МА.Кулініч, Н.О.Татаренко, В.Г.Ціватий, за наук. ред. проф. Л.Д.Чекаленко. – К.: ДАУ, 2013. – 628 с.
14. Чекаленко Людмила Д. Зовнішня політика України: Підручник К.: «LAT&K», 2015. – 477 с.

Допоміжна

1. Алексєєнко І.В. Трансформація інституту національної держави в умовах глобалізації: дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького – К., 2006. – 417 с.
2. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. – К.: Критика, 2001. – 272 с.
3. Андрущенко В. Організоване суспільство / Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2006. – 256 с.
4. Бабкіна О.В. Демократичні детермінанти трансформації українського суспільства // Нова парадигма. Спецвипуск / Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції: 8-9 лютого 2006 р. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – С.8-15.
5. Батенко Т. Королі СНД: Портрети дванадцяти резидентів (тенденції та закономірності розвитку в пострадянському просторі). – Львів: Кальварія, 2000. – 216 с.
6. Бжезінський З. Велика шахівниця. – Х.: Вид-во «Ранок»: «Фабула», 2019. – 288 с.
7. Бжезінський З. Великі перетворення // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 4–5.
8. Внутрішні та зовнішні складові формування зовнішньої політики країн пострадянського простору: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Бульвінського / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: 2021. 274 с.
9. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Н. Климчик. – К.: Кальварія, 2006. – 472 с.
10. Гантінгтон С. Три хвили демократизації // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С.574-582.
11. Гельман В. Пострадянські політичні трансформації: начерки до теорії // Політична думка. – 2000. – № 2. – С.15-29.
12. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть. – К.: Академія, 1999. – 239с.
13. Горбулін В. Мій шлях у задзеркалля. Не лише дорожні нотатки. – К.: Брайт Букс, 2019. – 280 с.
14. Горовіц Д. Порівняння демократичних систем // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С.827-833.
15. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / За заг. ред. Ф.М. Рудича. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 412 с.
16. Даль Р. Демократичні трансформації // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С.563-573.
17. Даль Р. А. Демократія та її критики. – Х.: Видавнича група «РА-Каравела», 2002. – 440с.
18. Дудник О. Трансформація інституту президентства в країнах СНД (2005 – 2006 роки) // Політичний менеджмент. Спецвипуск – 2007. – С.43-52.

19. Історичні засади становлення зовнішньої політики пострадянських країн: тези матеріалів конференцій / за заг. ред. О.В.Кириченка / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021. 90 с.
20. Ейкельман Д.Ф. Близький Схід та Центральна Азія: антропологічний підхід. – К., 2005. – 340 с.
21. Жангожа Р., Кузьменко В. Транспортно-комунікаційні коридори в Україні і перспективи міжнародного співробітництва // Чорноморсько-Каспійський регіон: умови та перспективи розвитку. – К.: Центр близькосхід. досліджень. – 1998. С. 23-37.
22. Жангожа Р.Н. Трансформація ідентичності нових незалежних держав Центральної Азії в системі сучасних міжнародних відносин: автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.04 / НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин – К., 2007. – 36с.
23. Жумабаєв А. Казахстансько-українські відносини: із глибини століть – в успішне майбутнє // Зовнішня справа. – 2010. – № 1. – С.31-34.
24. Засади зовнішньої політики пострадянських країн: цивілізаційні, геополітичні та соціально-економічні аспекти: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Бульвінського / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021. 288 с.
25. Зеленько Г. «Навздогінна модернізація»: досвід Польщі та України. К.: Критика, 2003. – 335 с.
26. Зеленько Г. Політична «матриця» громадянського суспільства: Досвід країн Вишеградської групи та України. – К.: Знання України, 2007. – 336 с.
27. Зінько С.Ю. Іслам у сучасній світовій політиці. – Л. : Простір-М, 2005. – 275с.
28. Зовнішня політика України: перші підсумки та перспективи 2008 року: матеріали «круглого столу» / Національний ін-т стратегічних досліджень / Юрій Григорович Рубан (заг. ред.). – К.: НІСД, 2008. – 98с.
29. Іскакова Г. Особливості посткомуністичної трансформації і проблема прав та свобод людини // Політичний менеджмент. – 2005. – № 2 (11). – С.138-144.
30. Іскакова Г. Проблема співвідношення громадянських, політичних і соціально-економічних прав у Республіці Казахстан // Політичний менеджмент. – 2006. – №4. – С.123-135.
31. Історичні передумови становлення зовнішньополітичної орієнтації країн пострадянського простору: збірник наукових праць / за заг. ред. канд. іст. наук, доцента А.Г. Бульвінського / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. – 176 с.
32. Каппелер А. Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності / А. Каппелер; пер. з нім. В. Кам'нець. – Чернівці: Книги – XXI, 2018. – 320 с.

- 33.Кадирова М. Халіф на історичну годину. Загадкова країна та її вождь Туркменбаші // Дзеркало тижня. – № 48. 14-20 грудня 2002 р.
- 34.Кармазіна М. Деякі особливості президентства на пострадянському просторі (1991-2004 рр.) // Політичний менеджмент. – 2005. – №3. – С.43-56.
- 35.Кармазіна М.С. Президентство: український варіант. – К., 2007. – 365 с.
- 36.Кирюшко М.І., Бойцова О.Є. Іслам в Криму: релігійно-національна самоідентифікація кримськотатарського народу. – К. : Світогляд, 2005. – 300с.
- 37.Кобильник В. Особливості демократизації посткомуністичних суспільств // Політична наука в Україні: стан і перспективи: матеріали всеукраїнської наукової конференції (Львів, 10-11 травня 2007 року). – Львів, ЦПД, 2008. – 308 с.
- 38.Коваль О. Революція, котра закінчилася революцією. Чого не навчили Киргизстан останні п'ять років // Дзеркало тижня. – № 14 (794) 10 – 16 квітня 2010.
- 39.Кравченко В. Туркменістан: гра на виживання // Дзеркало тижня, № 30, – 18.08.2007. – С.5.
- 40.Країни пострадянського простору: виклики модернізації: зб. наук. пр. / За заг. ред. А.Г. Бульвінського. – К., 2016. – 306 с.
- 41.Країни пострадянського простору: виклики модернізації [Текст] : зб. наук. пр. / [Бондарець М. В. та ін. ; редкол.: Бульвінський А. Г., Рудяков П.М., Стельмах В. О.]; Держ. установа «Ін-т всесвіт. історії НАН України». - Київ: Держ. установа «Ін-т всесвіт. історії НАН України», 2016. - 305 с.
- 42.Кубеліус О.А. Північний Кавказ – Україна: ісламський фактор у подоланні кризових явищ // Стратегічна панорама. – 2000. – № 3-4.
- 43.Ляшенко Т.М. Громадянське суспільство в країнах Центральної Азії // Наукова збірка III Курасівськи читання К.: ІПіЕНД ім.І.Ф.Кураса, 2007. – С.219-228.
- 44.Ляшенко Т.М. До питання регіональної інтеграції в пострадянських країнах Центральної Азії // Інтеграційні процеси в світі. – Чернівці, 2006. – С. 39-51.
- 45.Ляшенко Т.М. Ісламський фактор у побудові державності країн Центральної Азії: історико-політологічний аспект // Трибуна. – 2009. – № 9-10. – С.33-35.
- 46.Ляшенко Т.М. Некомерційні організації та органи місцевого самоврядування як вияв народовладдя. На прикладі країн Центральної Азії // Політичний менеджмент. Спецвипуск – 2010. – С.34-40.
- 47.Ляшенко Т.М. Політичні лідери центральноазійських країн: пострадянська доба // Політика в особах. (Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти) Монографія. / За заг. ред. Ф.М. Рудича. К.: Парламентське видавництво, 2008. – С.281-298.
- 48.Ляшенко Т.М. Формування політичної еліти в країнах Центральної Азії: національний аспект // Наукові записки К.: ІПіЕНД ім.І.Ф.Кураса НАНУ. – 2008. – №37. – С.120-131.
- 49.Ляшенко Т.М. Формування поняття «Центральноазійський регіон» // Віче. – К., 2009. – № 18. – С.5-6.

50. Ляшенко Т.М. Роль політичних лідерів в інституційних процесах в країнах Центральної Азії // Наукові записки. – Вип.35 К.:ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса, 2007. – С.82-96.
51. Мамкулов Е. Зроблено багато що, але належить зробити ще більше // Банкір. – 2009. -№ 1-2 (28). – С.31-37.
52. Мамкулов Е.: Киргизстан і Україну об'єднує прагнення до свободи й демократії // День. – 2007. – 12 вересня.
53. Маначинський О. Грузія: зона підвищеної конфліктності в системі ГУУАМ // Розвиток Європи та виклики безпеці в Чорноморсько-Каспійському регіоні. – К.: НІМБ, Фонд Фрідріха Еберта, 2003. – 320 с.
54. Маттізен Х.Х. Мораторій – ваша головна перешкода: Протягом десятиліть Україна невірно розуміла західний аграрний досвід // День. 2007. – 6 жовтня.
55. Назарбаєв Н. В потоці історії. Казахстан – 2030: Процвітання, безпека і покращання добробуту всіх казахстанців: Послання Президента країни народу Казахстану. Критичне десятиріччя. – К.: Етнос, 2006. – 392 с.
56. Назарбаєв Н. Політика миру і злагоди. – К.: Етнос, 2007. – 311 с.
57. Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Авт. колектив: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.; За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр.-канад. проект «Демократична освіта», Інститут вищої освіти. – К.: Вид-во «Ай-Бі», 2002. – 684 с.
58. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору: монографія / за редакцією кандидата історичних наук, доцента А.Г. Бульвінського, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2017. – 288 с.
59. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: монографія. – К.: НІСД, 2007. – 395с.
60. Політичний клас у сучасній Україні: специфіка формування, тенденції розвитку / За заг. ред. Ф.М. Рудича. – К.: Парламентське вид-во, 2010. – 336 с.
61. Політичні проблеми міжнародної безпеки у сфері протидії розповсюдженню ядерної зброї (кінець ХХ – початок ХХІ століть): монографія (електронне видання) / за редакцією Кудряченка А.І., Потехіна О.В. – Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2019. – 235 с.
62. Романюк О. Посткомуністичні трансформації // Політичний менеджмент. – 2005. – №4. – 28-37.
63. Рудич Ф.М. Много ли власти нужно власти? Украина в контексте трансформации политических систем в странах СНГ и Балтии, Центральной и Восточной Европы. К.: Наук.думка. 2-е доп.изд., 2010. – 302 с.
64. Рудич Ф.М. Политическая нация Украины: специфика формирования, тенденции становления // Киевский телеграф. – 2010. – 18-24 июня. – С.10-11.

65. Сирінський Р. А. Структурна та процедурна моделі аналізу демократичного транзиту (на прикладі країн центральноазіатського регіону) // Стратегічна панорама. – 2006. – № 3. – С.79-83.
66. Сирінський Р. Стан і перспективи відносин України з країнами Центральної Азії // Зовнішні справи. – 2010. – № 5-6. – С.40-43.
67. Сірук М. Амангельди Жумабаєв: Транзитні можливості України викликають інтерес у Казахстану // День. – 2006. 12 грудня.
68. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994. – 223 с.
69. Степанова Н. Традиції та інновації у політичному розвитку сучасної України // Вісник ОНУ. – 2003. – Т.8. – Вип. 9. – С. 600–605.
70. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 536с.
71. Ткаченко І.В. Деякі аспекти міжнародної політики в Центральній Азії за умов глобалізації // Зб. наук. пр. «Дослідження світової політики». Вип.30 / Відп. ред. Є.Є. Камінський – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2005. – 32-45.
72. Ткаченко І.В. Політологічні аспекти міжцивілізаційних процесів в Центральній Азії: Дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин – К., 2005. – 185 с.
73. Ткаченко І.В. Сучасні проблеми політичної модернізації в регіоні Центральної Азії // Зб. наук. пр. «Дослідження світової політики». Вип.24 / Відп. ред. Є.Є. Камінський – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2003. – С.16-25.
74. Ткаченко І.В. Центральна Азія як зона перетину інтересів конкуруючих держав// Політичний менеджмент. – 2004. – № 1 (6). – С.34-37.
75. Украина может стать мостом между Западом и Азией? // Сегодня. 2008. – 01 августа.
76. «Україна: контекст світових подій». Аналітичні записки Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» (2017–2019 рр.). / За загальною редакцією член-кор. НАН України, д.і.н., проф. Кудряченка А.І. – К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2019. – 448 с.
77. Ткаченко В.М. «Путінізм»: шовінізм пострадянського реваншу. - К.: Знання України, 2015. – 419 с.
78. Федуняк С.Г. Феномен «сірої зони» в Європі і на пострадянському просторі після завершення «Холодної війни» // Стратегічна панорама. – 2004. – №1. – С.23-37.
79. Фурман Д. О будущем «постсоветского пространства» // Свободная мысль, – 1996. – №6. – С.28-43.
80. Цивілізаційні засади трансформаційних процесів на пострадянському просторі : зб. пр. / За заг. ред. А.Г. Бульвінського. – К., 2018. - 208 с.
81. Шпатенко А.С. Основні напрямки взаємодії транзитивних соціумів: соціально-філософський аналіз (на прикладі України і Таджикистану). Дис. канд. філ.наук. – Харків, 2008. – 150 с.

11. Інформаційні ресурси

1. «Країни світу і Україна»: енциклопедія: в 5 т. / редкол.: А.І. Кудряченко (голова) та ін.; - ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». - Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji/entsyklopediia.html>
2. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ivinas.gov.ua/uk/>
3. Досвід та перспективи трансформації пострадянського простору в контексті інтеграційних та глобалізаційних процесів: зб. наук. пр. / за заг. ред. к.і.н., доц. А.Г.Бульвінського. - К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2019 - 278 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji/novi-vydannia-institutu/dosvid-ta-perspektyvy-456655667.html>
4. Інформагентство. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.avesta.tj>
5. Інформаційне агентство. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.1news.az/world/20101002010931974.html>
6. Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія за редакцією кандидата історичних наук, доцента А.Г. Бульвінського; передмова доктора історичних наук, професора, член-кореспондента НАН України А.І. Кудряченка; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К. : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. – 560 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji/novi-vydannia-institutu/intehratsiini-vymiry-transformatsii-postradianskoho-prostoru-monohrafiia-za-redaktsiieiu-kandydata-istorychnykh-nauk-dotsenta-ah-bulvinskoho.html>
7. Міністерство закордонних справ України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/>
8. Романюк О. Моделі посткомуністичних трансформацій. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3/?m=1&n=58&c=1236>
9. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти (кол.моног.) / За ред. Ф.М.Рудича. - К.: МАУП, 2002. - 488 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ivinas.gov.ua/uk/archive/ukraina-v-suchasnomu-heopolitychnomu-prostori-teoretychnyi-i-prykladnyi-aspekty-kolmonoh-za-red-fmrudycha-k-maup-2002-488-s.html>
10. Уроки Киргизстану: чи може подібне статися в Україні? [Електронний ресурс]. Режим доступу: radiosvoboda.org
11. Фінько А. Роль України в ЦентрАзії – от «черных клобуков» до «газовых войн». [Електронний ресурс]. Режим доступу: «Евразийский дом» <http://www.eurasianhome.org/xmt/t/>